

УДК 791.12:7.01

НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ В СУЧАСНІЙ ЕСТРАДНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

Денькович Василь Степанович – аспірант, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ,
<http://orcid.org/0000-0001-8725-6428>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.450>
denkovych.vasyl@gmail.com

Досліджено стратегії розвитку сучасної естрадної культури України. Одним із шляхів створення самобутнього та конкурентоспроможного культурного продукту є звернення до народного інструментарію, що сприяє розширенню глядацької аудиторії. Попри панування глобалізаційних тенденцій у сучасній естрадній культурі, унаочнюється потреба у збереженні культурної ідентичності. Ця настанова постмодерного часу реалізується у принципі транскультурації як шляху взаємодії етнічних культур. Зовнішніми чинниками просування культурного продукту в сфері шоу-бізнесу є іміджеві-технології та рекламні кампанії, здійснювані у веб-просторі. Серед внутрішніх чинників, що сприяють популяризації естрадної культури, варто виокремити використання народного інструментарію. На прикладі виступів естрадних українських виконавиць та колективів на пісенному конкурсі Євробачення, проілюстровано ефективність та доцільність їх звернення до народних інструментів.

Ключові слова: естрадна культура, Україна, народні інструменти, глобалізація, транскультурація, Євробачення.

Постановка проблеми. Одним із базових принципів розвитку естрадної культури є перманентне прагнення віднайти ті чинники, які будуть сприяти популярності творчого продукту, що пропонується глядачу. Досягнення потрібного результату може здійснюватись за рахунок факторів, які опосередковано сприяють просуванню культурного продукту – це реклама, PR, іміджеві технології. Проте ймовірно створення такого типу музичних явищ, які безпосередньо викликають зацікавленість широкої аудиторії та мають самобутній характер. Провідною тенденцією, що відповідає перспективним стратегіям розвитку естрадної культури України, є використання народних інструментів у різних стильових напрямках музики. Дана характеристика вітчизняного культурного простору поки не здобула достатнього обґрунтування у науковій літературі.

Останні дослідження та публікації. Глибинний підхід до аналізу стратегій розвитку культури наявний у праці відомого дослідника З. Баумана [2]. Глобалізація та її вплив на музичну культуру є предметом розвідок К. Шарова [7]. Актуальні питання, що стосуються процесів, наявних в естрадній музичній культурі ХХІ ст., піднімаються у публікаціях А. Тормахової [4; 5]. Особливості взаємопроникнення і синтезу між українською естрадною музикою й фольклором досліджено у монографії згаданої вже В. Тормахової [6]. В останні роки актуалізувався науковий інтерес до народно-інструментальної творчості. Питання використання народних інструментів у сучасній українській музичній культурі розглядалось у статті П. Андрійчука [1]. Практичний аспект, пов'язаний зі створенням репертуару для інструментальної групи народних колективів, досліджував Д. Кученьов [3]. Особливості формування музичних уподобань студентської молоді в умовах масової культури представлено у колективній публікації М. Яковенко та Л. Нестеренко [8].

Мета статті полягає у дослідженні стратегій розвитку сучасної естрадної культури України. Висувається гіпотеза, що одним із шляхів створення самобутнього та конкурентоспроможного культурного продукту є звернення до народного інструментарію, що сприяє розширенню глядацької аудиторії.

Вклад основного матеріалу. Культура ХХ ст., її подальший розвиток проходить під впливом глобалізаційних процесів. Глобалізація обумовлює вихід за межі національної своєрідності до світової уніфікованості. Ця тенденція сприяє створенню нематеріального духовного продукту, що «споживається» в різних країнах світу. К. Шаров указував, що «сучасна глобальна музика стає позанаціональною, як правило, в результаті граничного спрощення» [7; 10]. Уніфікований та узагальнений музичний продукт позбавлений виразних етнічних рис. Проте це з невідворотністю впливає на перенасичення подібними стандартизованими формами. Внаслідок цього виникає потреба створення унікального музичного продукту, який би мав виразні та неповторні риси. З. Бауман відзначав у своїй праці «Законодавці та тлумачі: культура як ідеологія інтелектуалів», що культурне різноманіття виступає нині запорукою процвітання ринку. «Навряд чи знайдеться така культурна ідіосинкразія, яку ринок не зможе заарканити і перетворити в чергового данника своєї верховної влади. Також немає доказів того, що сили ринку «зацікавлені» в культурній одноманітності, – в

цьому відношенні теж, мабуть, вірне обернене твердження» [2]. Якщо у суспільстві потрібне культурне розмаїття, то яким чином досягнути того, щоб була велика споживацька аудиторія у конкретного мистецького явища? Це досить парадоксальна ситуація, що потребує глибинного аналізу.

Насамперед, окреслимо специфіку естрадної мистецької сфери. Однією з характеристик сучасної музичної культури є її надзвичайна багатоманітність, як стильова, так і жанрова. До того ж актуальною тенденцією виступає поєднання мистецьких явищ, що стосуються різних культурних вимірів. Про це зазначає у своїй статті А. Тормахова, наголошуючи на тому, що синтез постає провідним принципом утворення нових мистецьких феноменів. «Якщо розглянути процеси, які відбуваються в музичній культурі XXI ст., то наявною є надзвичайна строкатість існуючих стильових напрямів, які, проте не лише співіснують в одну історико-культурну добу, але й мають потенцію до взаємодії, породжуючи низку явищ синтетичного характеру» [4; 135]. Зазначимо, що актуалізація ідеї синтезу мистецтв почала набирати обертів, починаючи з XIX ст., унаслідок чого сформувалось чимало сценічних жанрів. Однак синтез став її базовим принципом формування культурно-мистецьких новацій, адже за рахунок його застосування й виникло чимало насправді самодостатніх та неповторних явищ.

Коли постає питання про те, як можна викликати інтерес до мистецького феномену, то на допомогу приходять зовнішні чинники – застосування методів просування культурного продукту. Наприклад, залучення PR-дій, рекламних компаній, активного просування у ЗМІ, ротации крізь всі доступні медіа-канали. А. Тормахова, аналізуючи такий напрям як К-поп (південнокорейська популярна музика) вказує на те, що діяльність поп-гуртів нерозривно пов'язана з індустрією виробництва товарів та послуг. Творчість колективів рекламується великими компаніями, натомість поп-зірки Південної Кореї допомагають популяризувати бренди. «Виконавці сприяють просуванню та популяризації певної продукції (косметики, одягу, цифрових гаджетів), створюючи інтерес до неї, натомість за допомогою технологій та коштів, наданих корпораціями додається ще більше зусиль на створення своєрідного культу гуртів та окремих виконавців, їх ідеалізації» [5; 17]. Це досить дієвий чинник, проте він не може надати стовідсоткової результативності. Адже подібним чином може популяризуватися різний культурно-мистецький «товар». Також необхідно відзначити, що для східноєвропейської та західноєвропейської культур такий симбіоз політики уряду в сфері мистецтва та великих торговельних марок не є притаманним. Виникнення к-поп було свідомим кроком, ініційованим саме урядом Південної Кореї.

Для вітчизняної естрадної культури, як і для світової музичної практики результативною є створення відео-кліпів та їх просування за допомогою можливостей web-каналів (Instagram, Tik-Tok, You Tube). Проте цього часто виявляється недостатньо. Адже засилля музичного контенту може ініціювати зниження інтересу до нього. Тому актуальним завданням виступає пошук інших, внутрішніх чинників, які допоможуть створити такий культурно-мистецький продукт, що буде заохочувати сам по собі. Дієвим та актуальним рішенням для багатьох представників вітчизняної культури виступає використання народних інструментів, які й виконують роль «родзинки», що викликати здивування та зацікавлення аудиторії. При цьому важливе досягнення балансу між наслідуванням сучасним світовим практикам шоу-бізнесової сфери та включенням певних елементів, що сприятимуть оновленню творчої практики естрадних виконавців. Яким же чином виникає дана особливість в глобалізованому суспільстві? А. Тормахова виокремлює таке поняття, як транскультуралізм, яким можна позначити тенденцію розвитку естрадної культури, що виступає відповіддю на глобалізаційні виклики. Це проявляється у включенні компонентів етнічних культур, їх взаємодії, зокрема й за рахунок народного інструментарію. «Незважаючи на те, що розвиток глобалізації призводить до уніфікації музичної мови та створення тенденції до приведення культури до певного «стандарту», який буде розвиватись у межах естрадної музики, виникає парадигма, спрямована на пошук взаємодії культур – транскультуралізм» [4; 137]. На думку авторки, яку поділяємо, це надає мистецьким явищам «етнічно забарвленої своєрідності».

Звісно, йдеться про те, що суто формальне використання народних інструментів у композиції естрадного гурту не буде автоматично викликати особливий інтерес публіки. Доречно робити це з урахуванням інших компонентів художнього цілого, коли загальний саунд твору буде набувати «виграшного» вигляду завдяки фолк-стилістиці. Доцільним буде окреслити успішні проєкти, що підтверджують дану характеристику музичної естрадної культури. Базовим принципом для багатьох естрадних культурних явищ України виступає створення композицій, що відповідають сучасним стильовим напрямам – поп-рок, фолк-рок, хаус, world music. Нерідко автори звертаються до обробок народних пісень, перетворюючи фольклор та наближаючи його до більш естрадного звучання. Ряд компонентів можуть залишатися незмінними, зберігаючи зв'язок з першоджерелом. Їх виділено в

роботі Д. Кученьова «Аранжування для інструментальної групи народних колективів»: «Одним з шляхів є створення обробки народної пісні, при якій будуть максимально зберігатися основні особливості фольклорного першоджерела – ладова основа, структура, форма, специфіка голосоведіння, типові звороти, гармонічна підтримка. Також можливі стильові перевтілення пісні, коли залишатимуться лише ключові аспекти твору, тоді як гармонія може ламати наперед установлену логіку розвитку, наближаючи твір до джазового чи навіть естрадного звучання» [3; 21]. Якщо вести мову про естрадну культуру, то можуть зберігатися певні елементи – ладова природа, інтонаційність, проте найбільш виразно це постає саме при використанні народного інструментарію.

Прикладами успішності проєктів, що містять народний інструментарій, є виступ такого естрадного електро-фолк гурту, як «Go_A», що мав представляти Україну в 2020 р. на 65 конкурсі «Євробачення» з піснею «Соловей». Серед народних інструментів у композиції використовували сопілку, роль якої була надзвичайно велика, адже саме вона розпочинала твір та заповнювала паузи під час мовчання вокалістів. Вибір даного колективу є досить показовим, адже представник країни не лише є її творчим «обличчям», а й уособлює провідні тенденції, що розвиваються у вітчизняному музичному просторі. Ще більш яскраво це підкреслювали виступи обох представниць України на Євробаченні, а саме Руслани Лижичко та Джамали (Сусани Джамаладінової), які вибороли перемогу на цьому пісенному конкурсі. В конкурсній композиції «Wild Dances» Руслани в 2004 р. представлено ряд народних інструментів, поширених в українській музичній культурі, - трембіти, бубни. У пісні «1944», з якою Джамала в 2016 р. здобула перше місце, також було яскраве соло на народному інструменті - вірменському дудуці, яке виконав відомий київський музикант А. Костандян.

Виступ співачки Онука, представлений на конкурсі Євробачення в 2017 р., під час процедури голосування, містив попури, де певні уривки виконувалися у супроводі Національного академічного оркестру народних інструментів. В інших частинах була менша кількість народних інструментів, проте їх застосування було вкрай доречним та таким, що допомагало розкрити художній зміст. Зокрема виділялись соло сопілки, трембіт, бандури, колісної ліри, бугая, флюяри. Загальний саунд композиції відповідає напряму електро-фолк, що є характерний для творчості співачки. Відзначимо, що цей номер отримав надзвичайно високу оцінку від величезної аудиторії конкурсу Євробачення. Можна зробити висновок, що у даному випадку виступи українських виконавиць включали ту модель, яка довела свою результативність та виявилась такою, що витримала перевірку часом. Національно-забарвлені виступи виявились такими, що привернули увагу європейської аудиторії, як у 2004, так і у 2017 р. Доцільно провести тут аналогію з композиторським стилем, де винайдення вдалого прийому згодом буде тиражуватись автором. «Авторський стиль, як правило, формується в просторі творчих «проб і помилок», оскільки автор у разі удачі, що проявляється в успіху у публіки, в наступних дослідах прагнучим повторити досягнення, секрет якого полягає у використанні якогось знайденого прийому» [8; 194]. До того ж можна й стверджувати, що включення народного інструментарію виступає однією з ознак розвитку естрадної культури України. Причому фольклоризація естради була притаманна і для більш ранньої вітчизняної музичної практики. В монографії «Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез» наголошується на тому, що естрадна культура «не можлива без шоу, що виражається у пишному оформленні концертів, із залученням світломузики, декорацій, костюмів, шоу-балетів» [6; 9], у той час як своєрідну неповторність у ній створює наявність фольклорних елементів, в тому числі народних інструментів. Авторка виділяє ряд інструментів, які найбільш часто використовуються у естрадній музичній культурі, як у рок-, поп-напрямах, так і у джазі. Згадуються застосування тембрів народних інструментів, а також прийомів гри на них. Перелік інструментарію буде подібним до того, що згадувався нами у виступі Онука, але у більш розширеному вигляді: «скрипка, цимбали, кобза, ліра, ударні інструменти – тамбурин, бубон, дерев'яні духові – сопілка, трембіта, дрімба» [6; 150].

У творчості багатьох етно-рок гуртів народні інструменти використовуються постійно чи в якості додаткових. Так, частим є звернення до баяну, акордеону, бандури. Причому ці інструменти можуть епізодично застосовуватись колективами, а також бути серед тих, що створюють неповторну темброву фарбу. Гурт «ВВ» неодноразово включав соло та підголоски на баяні. У культовій композиції «Весна», як вказує П. Андрійчук, баян застосовано всебічно. Це інструмент, «що лунає протягом всієї композиції ... виконує сольні уривки, створюючи неповторний саунд, який відрізняє їх звучання від інших рок-гуртів» [1; 61].

Наукова новизна. Використання народних інструментів в естрадній музичній культурі України виступає важливим чинником, який не лише сприяє транскультурації, а й виступає підґрунтям для створення конкурентоспроможного етнічно забарвленого культурного продукту.

Висновки. В ході дослідження виявлено, що попри панування глобалізаційних тенденцій у сучасній естрадній культурі, унаочнюється потреба у збереженні культурної ідентичності. Ця настанова постмодерного часу реалізується у принципі транскюльтурації, як шляху взаємодії етнічних культур. Зовнішніми чинниками просування культурного продукту в сфері шоу-бізнесу є іміджеві-технології та рекламні кампанії, здійснювані у веб-просторі. Але серед внутрішніх чинників, які сприяють популяризації естрадної культури, варто виокремити звернення до народного інструментарію. Ця тенденція не лише відповідає засадам української ментальності, а й довела свою результативність. На прикладі виступів естрадних українських виконавиць та колективів на пісенному конкурсі Євробачення, проілюстровано ефективність та доцільність звернення до народних інструментів. Їх використання не лише має художньо-виразний потенціал, а й доцільне з огляду на технічні можливості народного інструментарію.

Список використаної літератури

1. Андрійчук П. О. Використання народних інструментів у сучасній українській музичній культурі. Молодий вчений, 2017. № 7. С. 59-62.
2. Бауман З. Законодатели и толкователи: культура как идеология интеллектуалов. Неприкосновенный запас, 2003. № 1 (27). URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2003/1/baum.html/> (дата звернення: 13.11.2020).
3. Кученьов Д. В. Аранжування для інструментальної групи народних колективів. *Інноваційна педагогіка*, 2019. Вип. 13. Т. 2. С. 19-23.
4. Тормахова А. М. Глобалізація та транскюльтурація у музичній культурі ХХ-ХХІ ст. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ: Міленіум, 2018. № 2. С. 134-138.
5. Тормахова А. М. Напрямок k-pop та його роль у контексті сучасної аудіовізуальної культури. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ : ІДЕЯ-ПРИНТ, 2020. № 3. С. 14-19.
6. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез : монографія. Київ : Ліра-К, 2017. 204 с.
7. Шаров К. С. Музыка постмодерна и глобальный мир. *Ценности и смыслы*, 2011. №6 (15). С. 6-23.
8. Яковенко М. Л., Нестеренко Л. М. Особливості формування музичних уподобань студентської молоді в умовах масової культури. *Вісник Донецького нац. ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського*, 2013. № 2 (58). С. 190-197.

References

1. Andriichuk P.O. Vykorystannia narodnykh instrumentiv u suchasni ukrainskii muzychnii kulturi. Molodyi vchenyi, 2017. № 7. S. 59-62.
2. Bauman Z. Zakonodateli y tolkovately: kultura kak ydeolohiya yntellektualov. *Neprykosnovennyyi zapas*, 2003. № 1 (27). URL: <http://magazines.russ.ru/nz/2003/1/baum.html/> (data zvernennia: 13.11.2020).
3. Kuchenov D.V. Aranzhuvannia dlia instrumentalnoi hrupy narodnykh kolektyviv. *Innovatsiina pedahohika*, 2019. Vyp. 13. T. 2. S. 19-23.
4. Tormakhova A.M. Hlobalizatsiia ta transkultyratsiia u muzychnii kulturi ХХ-ХХІ st. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. Kyiv: Milenium, 2018. № 2. S. 134-138.
5. Tormakhova A.M. Napriamok k-pop ta yoho rol u konteksti suchasnoi audiovizualnoi kultury. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. Kyiv: IDEIA-PRYNT, 2020. № 3. S. 14-19.
6. Tormakhova V.M. Ukrainska estradna muzyka i folklor: vzaiemopronyknennia i syntez : monohrafiia. Kyiv: Lira-K, 2017. 204 s.
7. Sharov K.S. Muzyka postmoderna i global'nyj mir. *Cennosti i smysly*, 2011. №6 (15). S. 6-23.
8. Iakovenko M.L., Nesterenko L.M. Osoblyvosti formuvannia muzychnykh upodoban studentsoi molodi v umovakh masovoi kultury. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli im. M. Tuhana-Baranovskoho*, 2013. № 2 (58). S. 190-197.

НАРОДНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ В СОВРЕМЕННОЙ ЭСТРАДНОЙ КУЛЬТУРЕ УКРАИНЫ

Денькович Василий Степанович – аспирант, Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев

Исследованы стратегии развития современной эстрадной культуры Украины. Одним из путей создания самобытного и конкурентоспособного культурного продукта является обращение к народному инструментарию, что способствует расширению зрительской аудитории. Несмотря на господство глобализационных тенденций в современной эстрадной культуре, актуализируется потребность в сохранении культурной идентичности. Эта установка постмодернистского времени реализуется в принципе транскюльтурации как пути взаимодействия этнических культур. Внешними факторами продвижения культурного продукта в сфере шоу-бизнеса являются имидж-технологии и рекламные кампании, осуществляемые в веб-пространстве. Среди внутренних факторов, способствующих популяризации эстрадной культуры, следует выделить использование народного инструментарию. На примере выступлений эстрадных украинских исполнительниц и коллективов на песенном конкурсе Евровидение, проиллюстрирована эффективность и целесообразность обращения к народным инструментам.

Ключевые слова: естрадна культура, Україна, народні інструменти, глобалізація, транскультурація, Евровидення.

FOLK INSTRUMENTS IN MODERN POP CULTURE OF UKRAINE

Denkovych Vasyl – graduate student of Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The article examines the strategies for the development of modern pop culture in Ukraine. One of the ways to create an original and competitive cultural product is to turn to folk instruments, which helps to expand the audience. Despite the dominance of globalization trends in modern pop culture, the need to preserve cultural identity is becoming actual. This attitude of the postmodern time is realized in the principle of transculturation, as a way of interaction between ethnic cultures. External factors for promoting a cultural product in the field of show business are image technologies and advertising campaigns carried out in the web space. Among the internal factors contributing to the popularization of pop culture, the use of folk instruments should be highlighted. On the example of performances of Ukrainian pop singers and collectives at the Eurovision Song Contest, the effectiveness and expediency of turning to folk instruments is illustrated.

Key words: pop culture, Ukraine, folk instruments, globalization, transculturation, Eurovision.

UDC 791.12:7.01

FOLK INSTRUMENTS IN MODERN POP CULTURE OF UKRAINE

Denkovych Vasyl – graduate student of Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim of the study is to analyse the strategies of development of modern pop culture of Ukraine. It is hypothesized that one of the ways to create an original and competitive cultural product is to turn to folk instruments that help expand the audience.

Research methodology involves the application of an analytical approach that will identify the main strategies for the development of pop music culture. The comparative method is used to highlight the specifics of the interaction between globalization and the relevance of transculturation. The method of comparison is used to emphasize the effectiveness of the use of folk instruments in the pop culture of Ukraine.

Results. The study found that despite the dominance of globalization trends in modern pop culture, there is a need to preserve cultural identity. This guideline of postmodern times is realized in the principle of transculturation as a way of interaction of ethnic cultures. External factors in the promotion of a cultural product in the field of show business are image technologies and advertising campaigns carried out in the web space. But among the internal factors that contribute to the popularization of pop culture is the use of folk instruments. This tendency not only corresponds to the principles of the Ukrainian mentality, but also has proved its effectiveness. On the example of performances of Ukrainian pop singers and groups at the Eurovision Song Contest, the effectiveness and expediency of turning to folk instruments is illustrated. Their use not only has an artistic potential, but also appropriate given the technical capabilities of folk instruments.

Novelty. For the first time it was outlined that the use of folk instruments in the pop music culture of Ukraine is an important factor that not only promotes transcultural, but also serves as a basis for creating a competitive ethnically colored cultural product.

The practical significance. The results will become the best for the development of the popular culture.

Key words: pop culture; Ukraine; folk instruments; globalization; transculturation; Eurovision.

Надійшла до редакції 10.12.2020 р.

УДК 78.01:781.7

ЕСТРАДНЕ ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ДИСКУРСІ УНІВЕРСАЛЬНИХ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Романуцький Віктор – кандидат культурології, доцент кафедри оперної підготовки та музичної режисури, Національна музична академія ім. П.І. Чайковського, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0002-6172-9255>

Каблова Тетяна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музично-теоретичних дисциплін, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва, м. Київ
<http://orcid.org/0000-0002-6664-5288>
<https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37.451>
kablovatania@ukr.net

Запропоновано розгляд естрадно-вокального мистецтва як вираження цінностей культури певного часового простору через універсалізацію її образів. Розглянуто умови визначення масової культури в контексті